

PRESENTACIÓ

Era la primavera del 1875.

Solíem reunir-nos al Cafè de les Delícies, i a la taula immediata al piano, una colla de joves, gairebé sempre els mateixos. El pianista era En Vidiella; els tertulians eren En Guimerà, l'Aldavert, l'Ivo Bosch, en Manuel Pau, en Blanch i Piera, en Santaló, en Bartrina... i alguns altres.

Una nit, a lo millor d'una d'aquelles discussions transcendents que tant ens apassionaven, compareix un dels nostres regalant aigua i cridant:

—Quin xàfec! Estan donant l'aigua per mor de Déu!

—Mentida! —vàrem respondre tots, sense que aquella sortida de peu de banc ens fes la més petita gràcia. En efecte, havíem entrat al cafè poc abans sota un cel estrellat i amb un cel esplèndid.

—Els ho juro! —(Gairebé tots ens tractàvem de vós o de vostè).

—Mentida! —vàrem insistir.

[...] Ens aixecàrem tumultuosament i ens precipitàrem a la porta del cafè com xicots escapats d'estudi, però amb el convenciment de que anàvem a ésser víctimes d'una broma; i d'un salt ens vàrem plantar al bell mig de la Rambla.

En efecte, plovia a bots i a barrals: una d'aquelles tamborinades de maig, precursors de l'estiu.

I, tot murmurant, amb la humiliació del que ha perdut la juguesca, «sí que plou! Manoi, com plou!», vàrem quedar-nos una bella estona clavats, embrutits, tomant aquell bé de Déu d'aigua, com si haguéssim posat arrels al mig de la Rambla.

De sobte —en tan solemniais moments en què tan estúpidament ens mullàvem guardant el més sepulcral silenci—, En Bartrina, amb un to patètic, i com si ens trobéssim ajuntats en un gran perill, exclamà:

—Tractem-nos de tu?

I, amb la tràgica solemnitat d'uns Horacis i Curiacis, vàrem allargar tots el dit i vàrem encaixar a «quart i ajuda».

[...] I heus aquí per què, des d'aquella nit, vàrem «tractar-nos de tu» En Guimerà, l'Aldabert, En Bartrina, l'Ivo

Bosch, En Manuel Pau, en Blanch i Piera, En Santaló... i alguns altres que no recordo, i que ja fa molt temps jeuen sota terra.

Aquesta anècdota es pot llegir a *Història viscuda*, un dels llibres de records d'Apeles Mestres, publicat el 1929. L'acció té lloc quan Joan Maragall tot just tenia quinze anys: és natural que no aparegui a la narració, i els noms que hi surten són, pel que ens ocupa, irrelevants. El que volem destacar és que es capta el moment essencial en què un grup d'artistes i intel·lectuals transcendeixen les formalitats socials –encarcarades fins a cert punt– i esdevenen quelcom més. Mestres, quan en deixa constància, potser també confessa el seu deute –artístic, poètic, de pensament– amb una colla d'existència efímera, però transcendent.

De la mateixa manera, la idea que pretén recuperar aquest dossier és la importància, a l'hora de valorar la figura de Maragall, que assumeix el seu context. Per aquest motiu revisem la seva funció segons la relació que l'autor estableix amb algunes personalitats del panorama cultural català del tombant de segle i les primeres dècades del XX, incloent-hi noms ja canonitzats i d'altres que no han assolit una primera línia de visibilitat en els estudis de catalanística. Concretament, els articles se centren en Prudenci Bertrana, Pompeu Gener, Apeles Mestres, Francesc Pujols i Jeroni Zanné.

En primer lloc, Judit Pujol ens apropa als intercanvis entre Maragall i Bertrana enfocats segons diferents perspectives: des de l'admiració de l'escriptor gironí al ja consagrat poeta fins a les respectives carreres periodístiques, sense perdre de vista les seves diferències polítiques i socials i el tractament que tots dos fan de la natura.

En segon lloc, a través de Xavier Vall i Ontiveros entrem en contacte amb una de les personalitats més excèntriques –i rebutjades– del pensament català *fin de siècle*: Pompeu Gener. Al llarg de l'article podem resseguir les seves idees de nacionalisme i catalanisme de tirada regeneracionista i d'influència nietzscheana contraposades a les de l'autor de l'«Oda a Espanya».

A continuació, l'amistat entre Apeles Mestres i Joan Maragall se'ns revela al text de Marta Robles, que la repassa a través dels epistolaris, i il·lumina tant les desavinences com els punts en comú de dos poetes que responen de maneres diferents a l'arribada del Noucentisme.

En un altre ordre de coses, Joan Cuscó ens parla d'un dels deixebles del poeta: Francesc Pujols. El seu lligam s'evidencia a les obres que ambdós publiquen durant la primera dècada del segle XX, però la influència del mestre anirà més enllà i bastirà, anys més tard, els fonaments del pensament pujolsià.

En el cas de Jeroni Zanné, que tanca aquest conjunt de figures de l'àmbit modernista, Martí Duran assenyala que, encara que tant l'un com l'altre es moguin per cercles propers, no s'ha demostrat una relació personal entre l'ideòleg de la paraula viva i el màxim exponent del Parnassianisme a Catalunya.

Ara bé, malgrat la disparitat de les propostes, les recíproques poètiques semblen apropar-se i allunyar-se constantment.

Al llarg de la preparació del dossier, al costat d'aquests autors en van sorgir d'altres que per qüestions d'espai hem reservat per a una segona part, en la qual ja hem previst la presència de noms com ara els de Dolors Monserdà i Carme Karr, a més de Miquel de Palol o Alexandre de Riquer.

Maria Planellas Saumell
Escola Superior d'Arxivística i Gestió de Documents-UAB
maplanellas@gmail.com

Gemma Bartolí Masons
Universitat Autònoma de Barcelona
Gemma.Bartoli@uab.cat